

УДК 69.003

О.В. Мацапура,

канд. екон. наук., асистент

ORCID: 0000-0001-7295-5154

Т.В. Дзюбо¹,

магістр

ORCID: 0000-0003-3009-5891,

Н.В. Власенко²,

магістр

ORCID: 0000-0002-4916-5995,

К.В. Калашник²,

магістр

ORCID: 0000-0002-7715-9680

Київський національний університет будівництва і архітектури, м. Київ

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ КАТЕГОРІЇ «ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ» БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті наведено результати аналітичних досліджень наукової літератури вітчизняних і зарубіжних дослідників, що дали змогу визначити сутність дефініції «інноваційний потенціал» будівельного підприємства. Для цього в статті розглядалися такі наукові категорії, як інноваційний потенціал і інноваційний потенціал підприємства. Аналіз робіт відомих дослідників показує, що інноваційний потенціал на сьогоднішній день позиціонується як одне з основних понять інноваційної теорії. Однак з питання сутності категорії «інноваційний потенціал», а також факторів, що впливають на його формування, вчені часто мають діаметрально протилежні погляди. Подібна варіативність передбачає експлікацію інноваційного потенціалу за допомогою опису властивостей внутрішнього стану суб'єкта інноваційної діяльності, як сукупності матеріальної та нематеріальної підсистеми інноваційного потенціалу. Після дослідження даних понять ми прийшли до висновку, що інноваційний потенціал будівельного підприємства слід розглядати як сукупність трьох складових: інноваційні методи будівництва, будівництво з інноваційних матеріалів та інноваційний людський ресурс. Саме тому ми пропонуємо розглядати інноваційний потенціал будівельного підприємства як сукупний статок внутрішніх потенціалів підприємства, що дає можливість розробляти і успішно реалізовувати інновації у всіх сферах діяльності будівельного підприємства. А інноваційна діяльність – це готовність і здатність того чи іншого інноваційного підприємства здійснювати вперше і втілювати в подальшій діяльності нововведення.

У статті використано історичний підхід і компаративний аналіз теоретичних підходів до поняття «інноваційний потенціал», у результаті чого виявлено, що сутність даної дефініції включає в себе не тільки економічну, а й

¹ Науковий керівник – доц. Запечна Ю.О.

² Науковий керівник – проф. Жарінова А.Г.

ресурсну складову. Ми пропонуємо розглядати інноваційний потенціал будівельного підприємства як сукупний статок внутрішніх потенціалів підприємства, який дає можливість розробляти і успішно реалізовувати інновації у всіх сферах діяльності.

Ключові слова: інновації, інноваційний потенціал, інноваційна діяльність, нововведення, будівельне підприємство.

Постановка задачі: Незважаючи на досить часте використання терміну «інноваційний потенціал», відсутня єдина точка зору на сутність даного поняття і його природу. Отже, важливою задачею є визначення чіткої сутності поняття інноваційний потенціал будівельного підприємства.

Виклад основного матеріалу. Термін «інноваційний потенціал» означає можливості, ресурси, запаси, засоби, які можуть бути використані для реалізації позитивної економічної динаміки підприємств і об'єктів управління, що реалізують інноваційний цикл продукту або послуги. Причому наявність ресурсів (матеріально-технічних, інформаційних, інтелектуальних, фінансових) у суб'єкта господарювання ще не означає, що з їх допомогою можна створити саме те нововведення, яке необхідно споживачам. І навпаки, наявність нововведення може бути незабезпеченою необхідними ресурсами для його введення в сферу практичного користування.

За порівняно короткий термін (порівняно з іншими економічними категоріями) існування поняття «інноваційний потенціал» багато науковців встигли дослідити цілу низку питань щодо виникнення, становлення, розвитку інноваційного потенціалу. Коротко оглянемо, які ж саме питання більш цікавлять дослідників: В. Васильєв, О. Гонта, В. Шматько – питання інноваційного менеджменту; П. Завлин, М. Портер, В. Тищенко, А. Чухно - оцінку інновацій; Ю. Бажал, Н. Комков, І. Матюшенко, А. Пятибратов, - методологічну основу інноваційного розвитку й економіки знань; М.І. Грицаєнко, О.Б. Жихор, Т.М. Куценко, О.С. Паламарчук - оцінку інноваційного потенціалу регіону на базі інтегральних індикаторів; А. Джаффе, Дж. Горбача, Р. Кемпа, С. Раммера, К. Реннінгса досліджували ролі інновацій в економічному розвитку держави; О. Амоша, О. Біловодська, С. Биконя, В. Касьяненко, Ю. Кіндзерський, О. Лапко, В. Панас розглядають проблеми ефективності використання інновацій та інноваційного потенціалу; С.А. Кузьмін, С.В. Иванов, В.О. Матросова, О.Д. Матросов, В.Г. Матвейкин, С.И. Дворецкий, Л.В. Минько, В.П. Таров, Л.Н. Чайникова, О.И. Летунова, В.І. Довбенко, В.М. Мельник, О.П. Кавтиш, Н.П. Круш, І.Ю. Гришова, Т.М. Гнат'єва, Е.Г. Жнакина, В.В. Завальнюк, С.А. Попель, І.В. Радзивило, О.І. Викарчук, Л.В. Фильберт, С.В. Васильчак, Л.В. Фомченкова, А.Г. Оленец, А.В. Карпенко – займались дослідженням теоретичних, методологічних та практичних питань щодо характеристики різних аспектів інновацій, інноваційного потенціалу, інноваційного розвитку підприємства.

Розглянемо докладніше терміни, які становлять сутність досліджуваного поняття (табл. 1). В наукових працях дефініція інноваційного потенціалу має широкий сектор охоплення: розпочинаючи з самих тісних (наприклад, оцінка річного об'єму виготовленої інноваційної продукції) і завершуючи абсолютними (котрі пов'язано з оцінкою всієї економічної галузі). Часто в роботах науковців

виконується підхід, при якому провідною характеристикою інноваційного потенціалу показується ступінь готовності виробництва до розроблення та виконання стратегії інноваційного розвитку.

Таблиця 1

Основні підходи до визначення поняття інноваційного потенціалу (ІП)

Автори	Зміст ІП
1	2
В.І. Абрамов	потенціал безпосередньо інноватора, його здатність до досягнення певної цілі, ефекту. Акцент на кадровий потенціал [5]
Т. Балабанов	це сукупність різних видів ресурсів, включаючи матеріальні, фінансові, інтелектуальні, інформаційні та інші ресурси, необхідні для здійснення інноваційної діяльності [1]
В. Василенко	здатність підприємства взагалі, чи суб'єкта господарювання робити нову, наукомістку продукцію, що відповідає вимогам ринку, особливо світового [2]
Н.І. Верхоглядова	сукупність інформаційних, техніко-технологічних, інтелектуальних, просторових, фінансових, організаційно- управлінських, правових та підприємницьких ресурсів, що утворюють єдину систему появи і розвитку в ній ідей, що забезпечують конкурентоспроможність кінцевої продукції або послуг у відповідності з метою і стратегією підприємства [3]
В.М. Головій	ІП поділяє на 3 рівні:1) ресурсний рівень – використання сукупності певних видів ресурсів для здійснення інноваційного процесу та вироблення інноваційної продукції з метою задоволення потреб суспільства та створення матеріально-технічної бази інноваційної діяльності; 2) результативний рівень – результат реалізації наявних можливостей; 3) внутрішній рівень – здатність до перетворення певних видів ресурсів в інноваційну продукцію
В.Л. Горбунов та ін.	науково-технічний заділ у формі відкриттів, винаходів, досліджень, а також як науково-технічний рівень розробок, що дозволяє вирішувати нові завдання
Б. Є. Грабовецький	це сукупність науково-технічних, технологічних, інфраструктурних, фінансових, правових, соціокультурних та інших можливостей забезпечити сприйняття і реалізацію нововведень, тобто одержання інновацій [4, с. 44]
М. Данько	сукупність елементів, які необхідні для вирішення конкретних виробничих завдань та відображають готовність підприємства для їх рішення [5]
С. В. Іванов	складна структура, що дозволяє виділити певні рівні інтеграції ресурсних елементів: на першому рівні формується кількісна композиція необхідних матеріальних, трудових, фінансових тощо ресурсів; на другому рівні інтеграції відібраних ресурсних елементів зростає значущість їх якісного поєднання у складові (інтелектуальна, інвестиційно-фінансова складові, складова матеріальних активів); на третьому рівні утворюються потенціали- чинники інноваційного потенціалу [6, с. 98]
І.Н. Карапейчик	здатність виробляти певні зміни в механізмі функціонування підприємства, що вимірюється в одиницях сукупного результату такої діяльності і має характер граничних оцінок [9]
Д.І. Кокурін	це невикористані, приховані можливості накопичених ресурсів, які можуть бути приведені в дію для досягнення цілей [7]

Закінчення табл. 1

1	2
С.Т. Пілльцяк	здатність системи до трансформації фактичного стану речей у новий стан з метою забезпечення ефективного функціонування та мінімізації впливу кризових процесів [14]
С.А. Кузьмин	потенціал, який формується під впливом трьох ключових чинників: конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості та розвитку підприємства [8, с.165]
М.А. Матвєєв	здатність об'єкта реального сектора забезпечити достатній ступінь поновлення факторів виробництва, їх комбінацій в технологічному процесі, що випускається, організаційно-управлінських структур і корпоративної культури [9]
В.Г. Матвейкин та ін.	об'єкт управління, який сприяє виробленню конкретних науково-практичних рекомендацій щодо формування й ефективного використання інноваційних можливостей [10, с.12]
В.О. Матросова та ін.	здібність системи до трансформації фактичного порядку речей в новий стан з метою задоволення наявних або нових потреб [с.83]
Г. Маховикова	ІІ (держави, галузі, підприємства) – сукупність різноманітних видів ресурсів, включаючи матеріально-виробничі, фінансові, інтелектуальні, науково-технічні та інші ресурси, необхідні для здійснення інноваційної діяльності. Чим вище рівень інноваційного потенціалу підприємства, тим успішніше воно запобігає можливим кризовим ситуаціям [12]
Р.А. Миронов	можливість виробничої системи створювати і використовувати інновації з урахуванням ресурсного забезпечення потенціалу підприємства [13]
С.Т. Пілльцяк	здатність системи до трансформації фактичного стану речей у новий стан з метою забезпечення ефективного функціонування та мінімізації впливу кризових процесів [14]
А. Савчук	сукупність усіх ресурсів, які можуть бути задіяними у процесі здійснення інноваційної діяльності [15]
Р.М. Скупський	ІІ підприємства – це сукупність інноваційних ресурсів та інших чинників макроекономічної системи, що спроможні забезпечити очікувану суб'єктом оцінки економічну ефективність шляхом впровадження інновацій в різноманітні сфери діяльності (виробничу, управлінську, фінансову, маркетингову тощо) за існуючої системи зовнішніх обмежень з метою задоволення кінцевих потреб [16]
М.О. Сураєва	ІІ підприємства – здатність підприємства забезпечувати такий рівень оновлення своєї діяльності (вироблених товарів і послуг), який необхідний для завоювання або утримання конкурентних позицій в умовах ринку [17, с.125]
А.А. Трифілова	ІІ підприємства – максимальні можливості підприємства генерувати високу інноваційну активність, які проявляються в ефективному забезпеченні нових і майбутніх технологій. Акцент на фінансовий потенціал [4]
Т.А. Шаповалова	ІІ підприємства – це ступінь здатності організації до здійснення інноваційної діяльності за допомогою наявних у неї фінансових, кадрових, матеріальних, технічних та інших ресурсів, необхідних для її реалізації [18]

Узагальнено авторами на основі праць [1-18]

Аналіз праць відомих вчених показує, що інноваційний потенціал на сьогоднішній день позиціонується як одне з основних понять інноваційної теорії. Проте щодо питання сутності категорії «інноваційний потенціал», а також

факторів, що впливають на його формування, виявляються часто діаметрально протилежні погляди.

Подібна варіативність передбачає експлікацію інноваційного потенціалу за допомогою опису властивостей внутрішнього стану суб'єкта інноваційної діяльності, як сукупність матеріальної та нематеріальної підсистеми інноваційного потенціалу.

Висновок: Резюмуючи вищесказане, можна констатувати, що сутність дефініції «інноваційний потенціал» багатогранна і включає в себе не тільки економічну, а й ресурсну складові. Інноваційний потенціал будівельного підприємства пропонуємо вивчати, як сукупність трьох складових: інноваційні методи будівництва, будівництво з інноваційних матеріалів та інноваційний людський ресурс. Тому ми пропонуємо розглядати інноваційний потенціал будівельного підприємства як сукупний статок внутрішніх потенціалів підприємства, який дає можливість розробляти і успішно реалізовувати інновації у всіх сферах своєї діяльності. А інноваційна діяльність – це готовність та спроможність того чи іншого інноваційного підприємства здійснювати вперше та втілювати в подальшу діяльність нововведення.

Список літератури:

1. Балабанов И.Т. *Инновационный менеджмент*: учебн. пособие, СПб.: Питер, 2000. 432 с.
2. Василенко В.О. *Антикризове управління підприємством*: навч. посібник [Вид. 2–ге, виправл. і доп.]. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 504 с.
3. Верхоглядова Н.І., Каширнікова І.О. Методичний підхід до визначення інноваційного потенціалу підприємства. Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2458>.
4. Грабовецкий Б. С., Билязов Т.М. Оцінка порівняльної важливості напрямів інноваційного розвитку промислового підприємства на основі методу експертних оцінок Дельфі. *Економіка розвитку*. 2010. № 1 (53). С. 44.
5. Данько М. Інноваційний потенціал у промисловості України. *Економіст*. 1999. № 10. С. 26-32.
6. Иванов С. В. Методологические подходы к определению сущности инвестиционного потенциала. *Экономика: проблемы теории и практики*. 2004. Вып. 95. С. 96-99.
7. Антоненко И.В. Типология и классификация инновационного потенциала экономической системы. *Проблемы современной экономики*. 2010. № 2(34). С. 33–37.
8. Кузьмин С. А. Исследование оценки инновационного развития стран мира. *Теория и практика современной науки*. 2016. №8(14). URL: <http://www.modern-j.ru> (дата звернення 25.09.2019).
9. Варламов С.А. Стратегічні інновації як елемент ключових факторів успіху організації. *Економічні науки*. 2014. №1 (110). С.69-72.
10. Матвейкин В.Г., Дворецкий С.И., Минько Л.В., Таров В.П., Чайникова Л.Н., Летунова О.И. *Инновационный потенциал: современное состояние и перспективы развития*: монография.: Машиностроение-1, 2007. 284 с.
11. Матросова В.О., Матросов О.Д. Сутність та складові інноваційного потенціалу як основа управління інноваційною діяльністю. *Вісник Нац. техн. ун-*

ту "ХПІ". Темат. вип.: Технічний прогрес і ефективність виробництва. НТУ "ХПІ". 2011. № 26. С. 80-86.

12. Маховикова Г. Инновационный потенциал предприятия. Режим доступа: <https://econ.wikireading.ru/10576>

13. Батурина Н.А. Теоретические основы инновационного анализа хозяйствующего субъекта. *Справочник экономиста*. 2008. № 9. – Режим доступа: http://www.profiz.ru/se/9_2008/osnovy_innovacion_analiza/

14. Пілецька С.Т., Ткаченко Є.В. Інноваційний потенціал підприємства в системі антикризового управління. *Облік і фінанси*. 2020. №1 (87). С. 178-184.

15. Савчук А.В. *Теоретичні основи аналізу інноваційних процесів в промисловості*: моногр. НАН України. Інститут економіки промисловості. – Донецьк, 2003. 448 с

16. Скупський Р.М. Методологічні аспекти оцінки інноваційного потенціалу підприємства та регіону. *Культура народів Причорномор'я*. 2012. № 238. С. 83-87.

17. Сураєва М.О. Концептуальные основы формирования инновационного потенциала в системе народно-хозяйственного комплекса. *Экономические науки*. 2011. № 3. С. 125–130.

18. Білоусов Д.А. Оцінка інноваційного потенціалу виробничої діяльності організацій: Автореферат дис. к.е.н. - Новосибірськ, 2010 р.

References:

1. Balabanov, Y.T. (2000). *Innovatsyonnyu menedzhment: uchebnoe posobyе*. SPb.: Pyter.

2. Vasylenko, V.O. (2005). *Antykryzove upravlinnya pidpryyemstvom: navch. posibnyk*. Vyd. 2–he, vypravl. i dop. Kyiv: Tsentr navchal'noyi literatury.

3. Verkhohlyadova, N.I., Kashyrmnikova, I.O. *Metodychnyy pidkhid do vyznachennya innovatsiynoho potentsialu pidpryyemstva*. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2458>.

4. Hrabovets'kyu, B.Ye., Bilyavoz, T.M. (2010). *Otsinka porivnyal'noyi vazhlyvosti napryamiv innovatsiynoho rozvytku promyslovoho pidpryyemstva na osnovi metodu ekspertynh otsinok Del'fi*. *Ekonomika rozvytku*. № 1 (53). Pp. 44.

5. Dan'ko, M. (1999). *Innovatsiyyny potentsial u promyslovosti Ukrayiny*. *Ekonomist*. № 10. Pp. 26-32.

6. Yvanov, S.V. (2004). *Metodolohycheskye podkhody k opredelenyyu sushchnosti ynvestytsyonnoho potentsyala*. *Ekonomyka: problemy teoryy y praktyky*. Vyp. 95. Pp. 96-99.

7. Antonenko, I.V. (2010). *Typolohiya i klasyfikatsiya innovatsiynoho potentsialu ekonomichnoyi systemy*. *Problemy suchasnoyi ekonomiky*. № 2 (34). Pp. 33-37

8. Kuz'myn, S.A. (2016). *Yssledovanye otsenky ynnovatsyonnoho razvytyya stran myra*. *Teoryya y praktyka sovremennoy nauky*. №8(14). URL: <http://www.modern-j.ru> (data zvernennya 25.09.2019).

9. Varlamov, S.A. (2014). *Stratehichni innovatsiyi yak element klyuchovykh faktoriv uspihku orhanizatsiyi*. *Ekonomichni nauky*. №1 (110). Pp. 69-72

10. Matveykyn, V.H., Dvoretzky, S.Y., Myn'ko, L.V., Tarov, V.P., Chaynykova, L.N., Letunova, O.Y. (2007). *Ynnovatsyonny potentsyal: sovremennoe sostoyanye y perspektvy razvytyya: monohrafyya*. M.: Mashynostroenye-1.

11. Matrosova, V.O., Matrosov, O.D. (2011). *Sutnist' ta skladovi innovatsiynoho potentsialu yak osnova upravlinnya innovatsiynoyu diyal'nistyuu*. *Visnyk Nats. tekhn. un-*

ту "KHPI". *Temat. vyp.: Tekhnichnyy prohres i efektyvnist' vyrobnytstva.* № 26. Pp. 80-86.

12. Makhovykova, H. Ynnovatsyonnyy potentsial predpryatyua. URL: <https://econ.wikireading.ru/10576>

13. Baturina, N.A. (2008). Theoretical foundations of innovative analysis of a business entity. *Dovidnyk ekonomista.* № 9. URL: http://www.profiz.ru/se/9_2008/osnovy_innovacion_analiza/

14. Pilets'ka, S.T., Tkachenko, Ye.V. (2020). Innovatsiynny potentsial pidpryyemstva v systemi antykrizovoho upravlinnya. *Oblik i finansy.* №1 (87). Pp. 178-184.

15. Savchuk, A.V. (2003). Teoretychni osnovy analizu innovatsiynnykh protsesiv v promyslovosti. NAN Ukrainy. Instytut ekonomiky promyslovosti, Donetsk.

16. Skups'kyu, R.M. (2012). Metodolohichni aspekty otsinky innovatsiynoho potentsialu pidpryyemstvrehionu. *Kul'tura narodov Prychernomor'ya.* № 238. Pp. 83-87

17. Suraeva, M.O. (2011). Kontseptual'nye osnovy formirovaniya ynnovatsyonnoho potentsyala v systeme narodno-khozyaystvennoho kompleksa. *Ekonomicheskiye nauky.* № 3. Pp. 125–130.

18. Bilousov, D.A. (2010). Otsinka innovatsiynoho potentsialu vyrobnychoyi diyal'nosti orhanizatsiy. Novosybirsk.

***О.В. Мацапура, Т.В. Дзюбко, Н.В. Власенко, Е.В. Калашиник
Теоретический аспект категории «инновационный потенциал»
строительного предприятия***

В статье приведены результаты аналитических исследований научной литературы отечественных и зарубежных ученых, которые позволили определить сущность дефиниции «инновационный потенциал» строительного предприятия. Для этого в статье рассматривались такие научные категории, как инновационный потенциал и инновационный потенциал предприятия. Анализ работ известных исследователей показывает, что инновационный потенциал на сегодняшний день позиционируется как одно из основных понятий инновационной теории. Однако по вопросу сущности категории «инновационный потенциал», а также факторов, влияющих на его формирование, ученые часто имеют диаметрально противоположные взгляды. Подобная вариативность предполагает экспликацию инновационного потенциала с помощью описания свойств внутреннего состояния субъекта инновационной деятельности, как совокупность материальной и нематериальной подсистемы инновационного потенциала. После исследования данных понятий мы пришли к выводу, что инновационный потенциал строительного предприятия следует рассматривать как совокупность трех составляющих: инновационные методы строительства, строительство из инновационных материалов и инновационный человеческий ресурс. Именно поэтому мы предлагаем рассматривать инновационный потенциал строительного предприятия как совокупное состояние внутренних потенциалов предприятия, что дает возможность разрабатывать и успешно реализовывать инновации во всех сферах деятельности строительного предприятия. А инновационная деятельность – это готовность и способность того или иного инновационного предприятия осуществлять впервые и воплощать в дальнейшей деятельности нововведения.

Ключевые слова: *инновации, инновационный потенциал, инновационная деятельность, нововведения, строительное предприятие.*

O.V. Matsapura, T.V. Dzyubko, N.V. Vlasenko, K.V. Kalashnik
Theoretical aspect of the category "innovation potential" of a construction company

The article presents the results of analytical research of scientific literature of domestic and foreign researchers, which allowed to determine the essence of the definition of "innovative potential" of a construction company. For this purpose, the article considered such scientific categories as innovation potential and innovation potential of the enterprise. Analysis of the works of famous scientists shows that the innovation potential today is positioned as one of the basic concepts of innovation theory. However, on the question of the essence of the category "innovation potential", as well as the factors influencing its formation, there are often diametrically opposed views. Such variability involves the explication of innovation potential by describing the properties of the internal state of the subject of innovation, as a set of tangible and intangible subsystem of innovation potential. After working on these concepts, we came to the conclusion that the innovative potential of a construction company should be considered as a combination of three components: innovative construction methods, construction from innovative materials and innovative human resources. That is why we propose to consider the innovative potential of the construction company as a total wealth of internal potentials of the enterprise, which allows to develop and successfully implement innovations in all areas of the construction company. Innovative activity is the readiness and ability of an innovative enterprise to carry out for the first time and to implement innovations in further activities.

The article uses a historical approach and a comparative analysis of theoretical approaches to the concept of "innovation potential", resulting in, found that the essence of this definition includes not only economic but also resource component. We propose to consider the innovative potential of the construction company as a total wealth of internal potential of the company, which allows to develop and successfully implement innovations in all areas of activity.

Key words: *innovations, innovative potential, innovative activity, innovations, construction enterprise.*

Посилання на статтю:

APA: Matsapura O.V., Dzyubko, T.V., Vlasenko, N.V. & Kalashnik, K.V. (2020). Theoretical aspect of the category "innovation potential" of a construction company. *Shliakhy pidvyshchennia efektyvnosti budivnytstva v umovakh formuvannia rynkovykh vidnosyn*, 46, 32 - 39.

ДСТУ: Мацапура О.В. Теоретичний аспект категорії «інноваційний потенціал» будівельного підприємства [Текст] / О.В. Мацапура, Т.В. Дзюбо, Н.В. Власенко, К.В. Калашник // Шляхи підвищення ефективності будівництва в умовах формування ринкових відносин. – 2020. – № 46. – С. 32-39.